

Nežádoucí účinky antiglaukomatik na oko

Petr Výborný

Oční klinika 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy a Ústřední vojenské nemocnice –
Vojenské fakultní nemocnice Praha

Nežádoucí účinky lokální antiglaukomové léčby mohou být příčinou špatné spolupráce pacienta v léčebném režimu. To může být důvodem progresu choroby. Pro lepší orientaci lékárníka a praktického lékaře v této oblasti jsou aktuální data z této oblasti sumarizována. Vybrané zvláště významné vztahy a klinické nálezy jsou komentovány.

Klíčová slova: glaukom, medikamentózní léčba, lokální nežádoucí účinky.

Ocular side effects of antiglaucoma drugs

Subjective symptoms of local side effects of antiglaucomatics may decrease the patients compliance. For better orientation in this issue, the actual data and important clinical findings in this field have been summarized and discussed.

Key words: glaucoma, medical therapy, ocular side effects.

Konzervativní léčba glaukomu je v současné době stále základním terapeutickým postupem v boji s touto chorobou. Nejčastější formou je aplikace účinné látky ve formě očních kapek. Je však třeba mít na paměti, že ovlivnění tvorby a odtoku nitrooční tekutiny s cílem následného snížení nitroočního tlaku na bezpečnou hranici, kdy nevzniká nebo nepokračuje poškození zrakových funkcí, není to jediné, co mohou nitrooční kapky způsobit. Nejenom sama účinná látka, ale také další složky jako konzervační činidla, stabilizátory a další komponenty obsažené v kapce aplikované do spojivkového vaku oka, mohou mít nežádoucí účinky lokální, ale i celkové. V některých případech dokonce tyto nežádoucí účinky mohou být i příčinou nemožnosti pokračování v konzervativní léčbě. Jedním z hlavních limitujících faktorů v medikamentózní léčbě glaukomu bývají subjektivní nepříjemné pocity pacienta v souvislosti s léčbou až takového rozsahu, že mohou být i příčinou non-compliance s následným zhoršením zrakových funkcí. Dobrou spolupráci pacienta v léčebném režimu lze dosáhnout například správnou edukací aplikace, motivací, optimalizací časového schématu léčby, zlepšením dostupnosti odborné péče a konzultací,

dobrym vztahem lékaře a nemocného, zvláště stanovením terapie s ohledem na kvalitu pacientova života. Indikace takové léčby, kterou bude pacient dobře tolerovat, je samozřejmým předpokladem úspěchu. Léčba očními kapkami bez konzervačních činidel je významným přínosem v tomto úsilí. Kvůli krátkodobému kontaktu s povrchem oka, který tvoří silnou ochrannou bariéru, jsou lokálně podávané přípravky koncentrované a rychle prostupují nasolakrímálním kanálkem do nosu, kde jsou absorbovány vysoce prokrvenou mukózou do systémové cirkulace. Pro snížení systémové absorpce a prodloužení kontaktu účinné látky s povrchem oka se doporučuje stlačit nasolakrímální kanálek prstem. Nežádoucí systémové účinky mohou být závažné a často donutí pacienta navštívit praktického lékaře dříve než očního specialistu. Pokud se na tuto problematiku nepomýšlí, může se stát, že zhoršení celkového klinického stavu může být řešeno namísto konzultace s oftalmologem zintenzivněním celkové terapie. V některých případech po vysazení antiglaukomové léčby může dojít ke zlepšení celkového zdravotního stavu. Proto je nutné, aby praktický lékař i lékárník byli s těmito možnými souvislostmi obeznámeni.

Nežádoucí lokální účinky antiglaukomatik na oko i celkové na organismus jsou sledovány již řadu let s dobrým literárním zpracováním (1, 2). Zaměříme se tedy spíše na některé vztahy a souvislosti, trendy, doporučení, komentáře nad stavem dostupných materiálů, na nově objevená pozorování v klinické praxi a úlohu konzervačních činidel.

K nejvýznamnějším nežádoucím celkovým účinkům antiglaukomatik patří ovlivnění kardiopulmonálního systému a gastrointestinálního traktu. Z konkrétních klinických poznatků je třeba uvést, že pacienti kromě potíží s dýcháním a srdečními obtížemi si stěžují poměrně často na obtěžující dysgeuzii. Významné jsou také sexuální potíže, o nichž však většina pacientů nepříliš ráda hovoří a uvádí je spíše až na konkrétní dotaz lékaře.

Jako základní a také oficiální zdroj informací pro pacienta i lékaře v lékové oblasti slouží příbalové informace o léku (SPC – Summary of Product Characteristic). Materiály lze komfortně vyhledat i stáhnout na webových stránkách Státního ústavu pro kontrolu léčiv (www.sukl.cz) v sekci Databáze léků. Pro lepší a rychlejší orientaci praktického lékaře přikládáme ve stručné formě a heslovitě přehled nežádoucích lokálních účinků základních